

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та управління навчальним закладом

Дипломна робота магістра

з теми: «**Формування у старших дошкільників упевненості в собі у
груповій діяльності**»

Виконала: студентка 2 курсу
групи DOB1-M17z
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Ткач Неля Вікторівна

Керівник: **Лебідь І.Ю.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: **Бахмат Н.В.**,
доктор педагогічних наук,
професор

Кам'янець-Подільський – 2018 р.

ВСТУП

Суперечливі процеси становлення української держави висувають особливі вимоги до її суб'єктів – особистостей з активною життєвою позицією й оптимістичним ставленням до майбутнього, спроможних адаптуватися до суспільних змін і мобільно вирішувати складні життєві проблеми, що невід'ємні від упевненості людини у своїх силах. Фундамент формування такої особистості закладається в сім'ї і постає як важливе завдання освітньої діяльності дошкільних навчальних закладів (ДНЗ).

У таких нормативних документах, як Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Базовий компонент дошкільної освіти, якого увага акцентується на нових підходах до виховання особистості дитини дошкільного віку, в розкритті її індивідуальних задатків, розвитку процесу самопізнання, віри у власні можливості, впевненості у собі. Це потребує, своєю чергою, підвищення компетентності вихователів та батьків, активізації взаємодії усіх суб'єктів виховного процесу щодо впливу на становлення цілісної упевненої у своїх життєвих перспективах особистості.

Концептуальні ідеї стосовно проблеми впевненості індивіда в собі закладено низкою педагогічних (Ш. Амонашвілі, Н. Виноградова, І. Волкова, О. Серебрякова та інші) і психологічних (У. Джемс, С. Куперсміт, М. Розенберг, О. Леонт'єв, В. Петровський та інші) досліджень.

Питання впевненості у собі досліджується вченими в різних ракурсах, зокрема вивчається специфіка процесу формування впевненості в собі (І. Вайнер, В. Вигоцький та інші); особливості розвитку зазначеної якості в різних видах діяльності (Г. Маталіна, О. Серебрякова та інші); взаємозв'язок упевненості в собі й успіху в діяльності (Ф. Іващенко, О. Нікітіна); упевненість як соціально-психологічна характеристика особистості (О. Папір, В. Ромек, Є. Смаглій та інші).

Окремі аспекти виховання впевненості у дітей шести-семи років розглянуто у працях І. Волкова, М. Мішечкіної, Н. Молостової, Т. Поніманської та інших

Безпосередньо ефективність групової діяльності для розвитку впевненості дитини у собі підтверджена результатами досліджень І. Вередова, М. Виноградова, Х. Лийметса, І. Чередова та інших. У працях учених наголошується на провідній ролі формування у старших дошкільників зазначеної якості як умови майбутньої адаптації до соціального життя і розвитку активної, життєстверджуваної позиції.

Однак, особливості виховання впевненості у собі у старшому дошкільному віці вивчено недостатньо, передусім слід вказати на відсутність єдиної думки стосовно суті зазначеної категорії.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності дає підставу для висновку, що ця проблема досі не була предметом спеціального дослідження, що обумовлює **актуальність** обраної нами теми дипломної роботи «**Формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності**».

Об'єкт дослідження – групова діяльність старших дошкільників у ДНЗ.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності в навчально-виховному процесі ДНЗ.

Мета роботи – шляхом теоретичного аналізу наукових джерел обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності в ДНЗ.

Окреслена мета зумовила такі **завдання** дослідження:

1. На основі аналізу психологічних та педагогічних наукових джерел уточнити сутність поняття «впевненість у собі» стосовно старших дошкільників.
2. З'ясувати виховний потенціал групової діяльності (старших дошкільників) в ДНЗ щодо формування означеної якості на основі аналізу психологічних та педагогічних наукових джерел.
3. Охарактеризувати рівні сформованості впевненості старших дошкільників

у собі у груповій діяльності.

4. Обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності.

5. На основі одержаних результатів експериментальної роботи розробити методичні рекомендації для вихователів і батьків із заявленої нами проблеми.

Успішне вирішення поставленої мети і завдань відповідно до нашого дослідження потребувало використання таких **методів наукового дослідження**:

- теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури;
- аналіз нормативних документів із проблеми дослідження;
- аналіз досвіду вчителів із використання групової діяльності під час формування упевненості в собі у старших дошкільників;
- анкетування;
- тестування;
- педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний, контрольний.

Практичне значення роботи. Розроблені методичні рекомендації для вихователів ДНЗ і батьків щодо формування у старших дошкільників упевненості в собі у процесі групової діяльності. Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності педагогів ДНЗ; викладачами університетів; для створення навчальних посібників, методичних рекомендацій, розробки навчальних програм, а також для розширення змісту дисциплін «Дошкільна педагогіка», «Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами».

Матеріали дипломної роботи обговорювалися: на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2017-2018 навчальному році (10-11 квітня 2018 року, м. Кам'янець-Подільський, тема доповіді «Створення психолого-педагогічних умов для формування впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку», на науковій конференції молодих вчених (14 – 15 листопада 2017 року, м. Кам'янець-Подільський, тема доповіді «Чинники впливу на формування в старших дошкільників упевненості в собі»), а також у ДНЗ №20 Кам'янця-Подільського (м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область), ДНЗ №1 смт Дунаївці (смт Дунаївці, Дунаєвецький

район, Хмельницька область), ДНЗ «Сонечко» (м. Хотин, Чернівецька область).

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

Результати нашого дослідження засвідчили досягнення мети та вирішення завдань і стали підставою для таких *висновків*:

1. На основі аналізу психологічних, педагогічних наукових джерел уточнено сутність поняття «впевненість у собі» стосовно старших дошкільників, що виявляється в позитивному ставленні до себе та реалізації власних бажань через співвіднесення своїх можливостей із бажаним результатом, під час виконання певної діяльності, в ініціативності та активній позиції стосовно навколишнього світу.

З'ясовано, що виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ під час формування впевненості у собі дітей старшого дошкільного віку полягає в тому, що за активної участі у такій діяльності у дитини пробуджується інтерес до позитивно емоційного спілкування, поглиблюється мотивація до розвитку власної особистості.

2. Схарактеризовано рівні сформованості у старших дошкільників впевненості в собі (достатній, середній, низький).

3. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності: створення позитивно емоційної атмосфери в дитячому колективі; поетапне засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності.

4. Запропоновано методичне забезпечення – програму (І. Волкової) «Формуємо впевнену особистість дошкільника».

Під час упровадження організаційно-педагогічних умов застосовувалися різноманітні форми (ігри, заняття, гурткова робота, театралізація, перегляд мультфільмів) і методи (сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні, спортивні ігри, проблемні ситуації, малювання, аплікація) роботи з дітьми, які довели свою дієвість.

Контрольний зріз продемонстрував позитивну динаміку рівнів

сформованості у старших дошкільників упевненості в собі під час групової діяльності. В ЕГ за статистичними показниками рівень цієї властивості є достовірно вищим, порівняно з рівнем сформованості у дітей КГ. Так, кількість дітей дошкільного віку з достатнім рівнем сформованості впевненості в собі у груповій діяльності у КГ зросла на 3,8 %, а в ЕГ – на 9 %; із середнім рівнем у КГ зросла на 7,7 %, а в ЕГ – на 16,8 %. Відповідно, число дітей з низьким рівнем у КГ зменшилося на 11,5 %, тоді як в ЕГ – на 28,7 % за рахунок підвищення показників достатнього та середнього рівнів.

5. На основі одержаних результатів дослідно-експериментальної роботи розроблено методичні рекомендації для вихователів і батьків із формування у старших дошкільників упевненості в собі у процесі групової діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективним вважаємо подальші наукові пошуки щодо формування впевненості дітей у собі в різновіковому колективі; питання підготовки педагогічних кадрів ДНЗ до формування впевненості в собі у дітей дошкільного віку в груповій діяльності.

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика : навчальний посібник / під загальною редакцією професора С.О. Нікітчиної. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 368 с.
2. Артемова Л.В. Формирование общественной направленности ребенка-дошкольника в игре. Киев : Вища школа, 1988. 160 с.
3. Арутюнянц Е. Педагогічний потенціал сім'ї та проблема соціального інфантилізму молоді. Вільнюс, 1988. С. 26-33.
4. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды. Москва : Педагогика, 1989. 560 с.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / [наук. керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю.]. Київ : Видавництво, 26 с.
6. Беленька Г.В. Характеристика поняття «професійна компетентність вихователя дітей дошкільного віку» // Дошкільна освіта: теоретико-методичні аспекти : навчально-методичний посібник. Київ : Київськ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. 248 с.
7. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 848 с.
8. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці // Педагогіка і психологія : вісник АПН України. № 2. С. 27-33.
9. Бібік Н.М. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. Київ : Пляда, 2005. 120 с.
10. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навчальний посібник. 3-те вид., доповн. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 304 с.
11. Бондаревська Є.В. Особистісно орієнтована освіта: досвід розробки парадигми. Ростов - на - Дону, 1997. 126 с.

12. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Перемены. 2004. № 2. С. 130-139.
13. Борисова З. Н. Виховання дошкільника в праці. 2-вид., стер. Київ, 2002. 112 с.
14. Боришевский М.И. Воспитание самостоятельного поведения у детей. Киев : Общество «Знание» УССР, 46 с.
15. Бороздина Л.В. Исследование уровня притязаний : учеб. пособие. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1987. 104 с.
16. Виноградова Н.В. Дошкольная педагогика : учебник для бакалавров. Москва : Издательство Юрайт, 2012. 510 с.
17. Виноградова М.Д., Первин И.Б. Коллективная познавательная деятельность и воспитание школьников. Москва, 1977. 156 с.
18. Волкова И.В. Программа формирования социальной уверенности как качества становящейся личности ребенка посредством подвижных игр. Нижний Новгород : ННГАСУ, 2009. 165 с.
19. Гавриш Н. Интеграція – питання не тактики, а стратегії // Дошкільне виховання. 2005. № 4. С. 8-10.
20. Гавриш Н.В. Світ стосунків : Інтегровані заняття соціальної спрямованості [Текст] // Дитячий садок. 2004. № 19 (травень). С. 5.
21. Гейко І. Інтерактивні форми і методи навчання // Світло. 2002. № 3. С. 51-53.
22. Герега Т. Інтерактивні методи на уроках // Завуч. 2004. № 7. С. 9-13.
23. Давидов В.В. Теорія навчання. Москва : Інтор, 1996. 544 с.
24. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор. колектив; наук. керівник К.Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2011. 188 с.
93. Закон України Про дошкільну освіту (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст. 259) Із змінами та доповненнями. Закон України від 11 липня 2001 року № 2628-III «Про дошкільну освіту».
25. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. кол. : Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] ; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

26. Erikson E. Children and Society. New York, 1950. 212 p.
27. Ерофеева Т.И. Представления детей старшего дошкольного возраста о правилах поведения и их влияние на взаимоотношения со сверстниками // Отношения между сверстниками в группе детского сада: Опыт социально-психологического исследования : монография / Под ред. Т.А.Репиной. Москва : Педагогика, 1978. С. 137-150.
28. Загайнов Р. Как осознанный долг : дневник психолога. Москва : Физкультура и спорт, 1991. 335 с.
29. Закон України Про дошкільну освіту (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст. 259) Із змінами та доповненнями. Закон України від 11 липня 2001 року № 2628-III «Про дошкільну освіту».
30. Закон України Про освіту // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 34. С. 451. {Вводиться в дію Постановою ВР № 1144-ХП від 04.06.91, ВВР, 1991, № 34, ст. 452} Із змінами та доповненнями. Закон України від 23 травня 1991 року № 1060-ХІІ «Про освіту».
31. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 412 с.
32. Кокарева І. Інтерактивні технології у навчанні // Початкова школа. 2006. № 2. С. 19-21.
33. Комар О.А. Інтерактивні технології – технології співпраці // Початкова школа. 2004. № 9. С. 5-7.
34. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
35. Кон И.С. В поисках себя : личность и ее самосознание. Москва : Политиздат, 1989. 335 с.
36. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (системний підхід). Київ : Стилос, 2000. 336 с.
37. Котов В.В. Организация на уроках коллективной деятельности учащихся : пособие по спецкурсу. Рязань : Ряз. гос.пед.ин-тут, 1977. 98 с.

38. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека. Москва : Просвещение, 1964. 360 с.
39. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. 2-е изд. Москва : Политиздат, 1977. 304 с.
40. Лийметс Х.Й. Групповая работа на уроке : метод. пособие. Х.Й. Лийметс. Москва : Знание, 1975. 62 с.
41. Лобанова Е.А. Дошкольная педагогика : учебно-методическое пособие. Балашов : Изд-во «Николаев», 2005. 76 с.
42. Лукашевич Н.П. Социология воспитания : краткий курс лекций. Київ : МАУП, 1996. 126 с.
43. Максименко С.Д. Психолого-педагогічні аспекти формування особистості в учбово-виховному процесі. Київ : Мінпрос УРСР, НДІ психології УРСР, 1981.
44. Мішечкіна М.Є. Виховання впевненості в собі у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. : дис... канд. наук: 13.00.07. / Мішечкіна Марина Євгенівна. 2009. 200 с.
45. Молостова Н.Ю. Формирование социальной уверенности как компонента образа «Я» у детей старшего дошкольного возраста : дис. на соиск. учен. степ. кандидата психологических наук : 19.00.07 / Молостова Наталья Юрьевна. Москва, 2004. 205 с.
46. Неверович Я.С. Начальные формы трудовой деятельности у детей дошкольного возраста // Психология личности и деятельности дошкольника. Москва : Просвещение, 1965. С. 158-189.
47. Нравственное воспитание в детском саду / Под. ред. В.Г. Нечаевой, Т. А. Марковой. Москва : Просвещение, 1984. 272 с.
48. Овчарова Р.В. Практическая психология образования : Учеб. пособие для студ. психол. фак. университетов. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 448 с.
49. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2005. 448 с.
50. Оконь В. Введение в общую дидактику: пер. с польск. Москва : Высш. шк.,

1990. 381 с.

51. Петровский В.А. Личностно-развивающее взаимодействие. Ростов на Дону, 1995. 145 с.

52. Пехота О.М. Проектна технологія. Освітні технології : навчально-методичний посібник / За ред. О. М. Пехоти. Київ, 2004. 162 с.

53. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку : навчально-методичне видання. Тернопіль : Мандрівець, 136 с.

54. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід : метод. посіб. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.

55. Пометун О.І. Активні та інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять // Шлях освіти. 2004. № 3. С. 1-15.

56. Порембская Л.А. Бытовой труд как средство воспитания самостоятельности у детей дошкольного возраста : Автореферат, дис. к-та пед. наук 13.00.01. Ленинград. Гос. пед. ин-т им А. И. Герцена. Ленинград, 1953. 23 с.

57. Потапова Н.І. Поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності в інтелектуальному розвитку молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Київ, 2006. 22 с.

58. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: учебное пособие / Райгородский Д.Я. (редактор-составитель). Самара : Издательский дом «БАХРАХ», 1998. С. 110-117.

59. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 264 с.

60. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О.О. Андрієтті, О.П. Голубович, О.П. Долинна, Т.В. Дяченко, Т.С. Ільченко, Г.Є. Іванова, Г.М. Лисенко, Т.В. Панасюк, Г.В. Петрова, Т.О. Піроженко, Н.М. Романко, Н.А. Случинська, Н.І. Трикоз. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 С.

61. Нор К.Ф. Технологія організації групової навчальної діяльності. Миколаїв : НГПІ 1996. 70 с.

62. Ромек В.Г. Уверенность в себе как социально-психологическая характеристика личности : дис. на соиск. учен. степ. кандидата психологических наук : спец.19.00.05 / Ромек Владимир Георгиевич. Ростов-на-Дону, 1997. 242 с.
63. Ромек В.Г. Уверенность в себе как социально-психологическая характеристика личности : дис. на соиск. учен. степ. кандидата психологических наук : спец.19.00.05. Ростов-на-Дону, 1997. 242 с.
64. Рудик П.А. Психология. Москва : Физкультура и спорт, 1964. 462 с.
65. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. Москва : Педагогика, 1973. 423 с.
66. Русова С. Соціальне виховання, його значення у громадському житті. Київ : Либідь, 1998. 254 с.
67. Сергеева Д.В. Воспитание детей дошкольного возраста в процессе трудовой деятельности. Москва : Просвещение. 1987. 96 с.
68. Серебрякова Е.А. Уверенность в себе и условия ее формирования у школьников : дис. канд. пед. наук / Серебрякова Е.А. Москва, 1955. 129 с.
69. Смирнова Е.О. Ребенок и другие: потребности в общении и взаимопонимании // Развитие личности ребенка от пяти до семи. Екатеринбург : У-Фактория, 2005. С. 129-173.
70. Соловьева О.В. Психология лидерства: учебное пособие. Ставрополь : Изд-во СГУ, 2008. 284 с.
71. Столин В.В. Самосознание личности. Москва : Изд-во Моск. ун-та , 1983. 284 с.
72. Усова А.П. Обучение в детском саду. Москва : Просвещение, 1981. 98 с.
73. Фельдштейн Д.И. Психология взросления : Структур.-содерж. характеристики процесса развития личности : Избр. тр. Москва : Моск. психол. социал. ин-т : Флинта, 1999. 670 с.
74. Фіцула М.М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.
75. Черникова О.А. Активная саморегуляция эмоциональных состояний спортсмена. Москва : ФиС, 1971. 46 с.

76. Якубовська С.С. Психологія і педагогіка : навч. посібник. Рівне : ⁸⁰НУВГП, 2012. 324 с.

77. Ярошенко О.Г. Повніше використовувати можливості групової навчальної діяльності школярів // Нива знань. 2001. № 3. С. 8-10.